

Työttömien Keskusjärjestön lausunto: HE 41/2023 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2024

Työttömien Keskusjärjestö kiittää Työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaa lausuntopyynnöstänne,

- Miten arvioitte talousarvioesityksen lukuun 32.30 sisältyvien muutosten vaikuttavan työttömyyteen ja työttömien asemaan?

Valtion talousarvioesityksessä lukee alussa:

"Työ- ja elinkeinoministeriö edistää työmarkkinoiden toimivuutta ja työelämän kehittymistä. Tavoitteena on nostaa työllisyyttä vähintään 100 000 työllisellä vuoteen 2027 mennessä. Tämän saavuttamiseksi helpotetaan työllistämistä, kehitetään kansainvälistä rekrytointia, lisätään paikallista sopimista työmarkkinoilla ja jatketaan työvoimapalvelujen uudistamista. Uudistamalla työelämän lainsäädäntöä muun muassa työllistämisen esteiden purkamisella on keskeinen osa työmarkkinoiden toimivuutta."

Hallituksen työllisyyden lisäämiseen tähtäävät keinot nojaavat pääosin sosiaaliturvaleikkauksiin ja työmarkkinareformeihin. On erittäin kyseenalaista voiko sosiaaliturvaleikkauksilla saada lisäkannustimia työllisyyteen, koska jo nyt Suomi on saanut Euroopan Neuvostolta kolme laillista ratkaisua liian alhaisesta epäinhimillisen tason sosiaaliturvasta. Terveiden ja hyvinvoinninlaitoksen teettämän tutkimuksen pohjalta voi myös todeta, että perusturvan taso mm. asumistuen, työmarkkinatuen ja toimeentulotuen kombo (tai erillisinä tukina) ei täytä enää Perustuslain 19 § edellyttämää tasoa inhimillisestä toimeentulosta. Taloudelliset kannustimet työllistyä ovat jo kohdallaan. Työttömät joka kuukausi hakevat pääasiassa vähintään neljää työpaikkaa kuukaudessa. Monet enemmän. Näin ollen, työttömäksi jäävät osoittavat joka kuukausi, etteivät omin keinoin pysty omaa tilannettaan parantamaan. Työllistymisen esteet ovat toisaalla kuin sosiaaliturvan korkeassa tasossa.

Maahanmuuttopolitiikkaan kohdistuvat kiristykset heikentävät varmuudella kansainvälistä rekrytointia. 3 kk hakuaika ei keskimäärin riitä työnhakuun. Työnhaku kesti vuonna 2022 87 viikkoa (Työnvälityksen vuositilastojen mukaan). Työttömyysjaksot katkesivat hallituksen talousarvion mukaan 46,5 viikossa. Hallituksen politiikka tähtää osaavan maahanmuuttotilanteen työvoiman poistamiseen Suomesta, mikä heikentää verotuloja ja halvaannuttaa elinkeinoelämää.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet			
	2022 toteutuma	2023 tavoite	2024 tavoite
Työvoiman kysynnän ja tarjonnan kohtaanto paranee			
— Työttömyyden keskimääräinen kesto (vkoa)	46,5	45	45
— Työnantajayritysten määrä (lkm)	78 000	87 000	87 000
Työttömyysjaksot lyhenevät			
— Virta yli 3 kk työttömyyteen (%)	38	< 38	< 38

Työttömien Keskusjärjestön mielestä työttömyysturvan suojaosan heikentäminen sekä työssäoloehtoon liittyvät kiristykset heikentävät osa-aikatyön tekemisen kannustumia – jolloin todennäköisesti osa-aikatyötä tehdään vähemmän. Ei vielä tiedetä korvaavatko työnantajat menetettyä osa-aikatyötä koko-aikatyösuhteilla – suuntana on ollut jo pitkään osa-aikatyön tilaamisen kasvu – Suomessa ja ulkomailla.

Palkkatuetun työn kannustimet heikkenevät myös merkittävästi, mikäli palkkatuetusta työstä ei kerry työssäoloehto. Uudistus romuttaisi uskoa työsuhteiseen työhön – kun samat edut eivät kerry enää eri tyypisistä työsuhteista. Esimerkiksi osatyökykyisten työmarkkinaehdot heikkenevät merkittävästi, kun

vuosien palkkatukijakson jälkeen ei kerry ansiosidonnaisen työttömyysturvan suojaa epäinhimilliseksi todetulta köyhyydeltä (osatyökykyisyyden perusteella palkkatukityösopimuksia on voitu ketjuttaa).

Työllisyyspalveluiden tavoitteet ja uudistukset

Talousarvion 32.30 – luvun alussa lukee näin:

”Pääministerin Orpon hallitus on asettanut tavoitteeksi nostaa työllisyyttä vähintään 100 000 työllisellä ja saavuttaa 80 prosentin työllisyysaste vuoteen 2031 mennessä. Tavoitteen saavuttamiseksi hallitus tekee mm. seuraavia uudistuksia hallituskauden aikana: Hyvinvointialueet, kunnat ja Kela tullaan velvoittamaan paikalliseen yhteistyöhön, jotta asiakas saa tarpeelliset palvelut, tuet ja niihin liittyvät velvoitteet mahdollisuuksien mukaan samasta lähipalvelupisteestä. Lisäksi työvoimaviranomaisen ja sekä palveluntuottajien että työnvälitysyriyten yhteistyötä pyritään tiivistämään mm. lisäämällä tehokkaan työnvälityksen tuottamiseksi tarpeellisten tietojen saatavuutta. Työvoimaviranomaisten resurssien tarkoituksenmukaisemman käytön edistämiseksi tullaan työvoimapalveluiden lakisääteistä palveluprosessia keventämään.”

Nämä ovat kaikki hyviä tavoitteita. Kaikille työttömille ei sovi vain etäasiointi sekä itsenäinen tiedonhaku. On monenlaisia työnhakijoita. Osalla on kielen kanssa haasteita. On digitalisaation kanssa haasteita tai puuttuvia välineitä. Lisäksi on terveydellisiä haasteita. Toisaalta on myös niitä työnhakijoita, jotka ovat diginatiiveja ja saavat luonnollisimman sosiaalisen median avulla tietoa.

Palveluntuottajien ja viranomaisten välisen tiedon kulkeminen on myös toivottavaa. Kunhan alustat toimivat siten, ettei ylitse asiakkaan tehdä päätöksiä – vaan tiedonkulku edistää sujuvaa asiakkaan tarpeista lähtevää asiakasprosessia.

Pääministeri Sanna Marinin hallituksen käynnistämä putkimainen Pohjoismainen työvoimapalvelumalli on osoittautunut niin ongelmalliseksi, kuin alun perin ennakoitiin monissa – myös meidän lausunnoissamme. On hyvä, että työvoimapalveluiden palveluprosessia kevennetään. Tärkeää, että vapautuvat resurssit kohdistetaan etenkin pitkäaikaistyöttömyyden katkaisemiseen.

Palkkatuetun työn alasajo

Palkkatuettua työtä heikennetään työssäoloehdon mitätöinnillä. Talousarviossa tämä näkyy kuntien, valtion ja yksityisen sektorin palkkatuetun työn määrän vähentämisellä. Työttömien Keskusjärjestö kysyy miksi? Yli 55-vuotiaille tarkoitettu työ oletettavasti ei korvaa näitä heikennyksiä (missä budjetti?). Missä ovat kohderyhmän muut työpaikat? Mitkä ovat vaikutukset esimerkiksi pitkäaikaistyöttömyydestä yhä uudelleen kärsineiden ihmisten perheisiin, jos viimeisetkin työmahdollisuudet viedään?

Kun palkkatuettua työtä ajetaan alas, tilalle täytyy kehittää työtakuumalli. Työtakuun ideana on järjestää pitkäkestoista työtä julkiselle sektorille niille ihmisille, joilla on vaikeuksia muutoin työllistyä avoimille työmarkkinoille.

Työvoimapalvelujen piirissä henkilöitä keskimäärin (htv) vuoden aikana (sisältää kokonaan tai osin momentilta 32.30.51 rahoitettavat palvelut, laskentaperuste: talous-arviovuodelle esitetyt määrärahat)

	2022 toteutuma	2023 arvio	2024 arvio
Palkkatuettu työ ¹⁾			
— Valtionhallinto	432	250	250
— Kunnat ja kuntayhtymät ²⁾	7 693	3 000	3 000
— Yksityinen sektori	14 505	9 000	9 000
Starttiraha ³⁾	3 086	1 900	1 900

Kotoutumiskoulutuksen ja ammattikoulutuksen budjetointi riittämätöntä

Ovatko kotoutumiskoulutuksen budjetit linjassa tulevien tarpeiden suhteen? Esimerkiksi hallitusohjelmassa maahanmuuttajien tulee jatkossa osoittaa hyvää suomenkielen taitoa. Riittävätkö 1500 htv.n lisäykset kotoutumiskoulutukseen nykyisessä maailmanpoliittisessa tilanteessa? Miksi ammatillinen koulutus ja valmennus ajetaan alas?

660

32.30

Työvoimapalvelujen piirissä henkilöitä keskimäärin (htv) vuoden aikana (sisältää kokonaan tai osin momentilta 32.30.51 rahoitettavat palvelut, laskentaperuste: talous-arviovuodelle esitetyt määrärahat)

	2022 toteutuma	2023 arvio	2024 arvio
Työvoimakoulutuksen hankinta ³⁾	11 068	9 000	9 000
— Ammatillinen koulutus	5 016	1 500	1 500
— Kotoutumiskoulutus	6 053	7 500	7 500
Valmennukset	2 866	1 800	1 800
Yhteensä	39 650	24 950	24 950
Työkokeilut	5 592	6 000	6 000
Yhteensä	45 242	30 950	39 950

¹⁾ 55 vuotta täyttäneiden työllistämistuen arvioidaan korvaavan osan palkkatuetusta työstä.

²⁾ Kuntien ja kuntayhtymien palkkatuessa on mukana vuosien 2021—2022 luvuissa kuntien velvoitetyöllistäminen. Velvoite-työllistämisen rahoitus on siirretty momentille 32.30.55.

³⁾ Starttirahan ja työvoimakoulutuksen volyymeissa on mukana ainoastaan työ- ja elinkeinoministeriön työllisyysmäärärahoista rahoitettava starttiraha ja työvoimakoulutus.

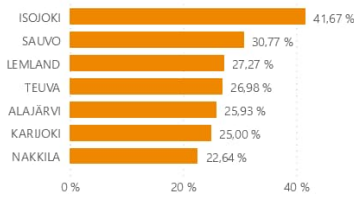
Työllisyyspoliittista avustusta ajetaan alas – onko mitään tilalle?

Työllisyyspoliittisen avustuksen määrä vuodelle 2024 on mitättömät kaksi miljoonaa euroa. Parhaimmillaan avustuksen määrä on ollut 21 miljoonaa euroa (ensimmäisen työllisyyden kuntakokeilun aikaan). Yleensä taso on ollut 11 miljoonaa euroa vuodessa. Tällä rahalla on saatu järjestettyä työnohjausresursseja säätiöissä ja yhdistyksissä. Vuosi 2024 on ilmeisesti työllisyyspoliittisten hankkeiden alasajovuosi. Onko TE-2024 uudistuksen myötä luvassa muutosta tähän tilanteeseen?

Työllisyysmäärärahat pienenevät vaikka työttömyys ja etenkin pitkäaikaistyöttömyys on kasvussa. Miksi?

Työllisyysmäärärahoja vähennetään 41 miljoonalla eurolla. Miksi? Pitkäaikaistyöttömyys on jo pitkäaikaisesta trendistä lähtenyt kasvuun ja pitkäaikaistyöttömien aktivointiaste oli elokuussa 2023 vain 8,99 %. Koronaa edeltävälle aktivointiasteen tasolle ei ole päästy. Pitkäaikaistyöttömiä, jotka olivat oman onnensa varassa oli yli 90 000 henkilöä elokuun 2023 lopulla.

Pitkäaikaistyöttömien aktivointiaste - 2023/Elokuu

Kaikkien aktivointiaste

Pitkäaikaistyöttömien aktivointiaste

Ulkomaalaisten aktivointiaste

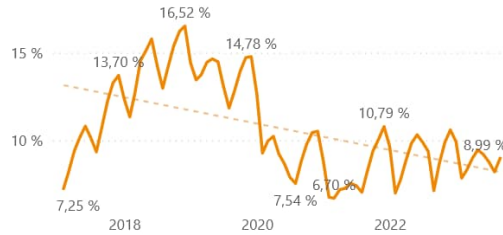
ELY / Toimisto

- Hae
- ☐ (Tyhjä)
 - ☐ 02 UUSIMAA
 - ☐ 03 VARSINAIS-SUOMI
 - ☐ 04 PIRKANMAA
 - ☐ 05 KAAKKOIS-SUOMI
 - ☐ 06 ETELÄ-SAVO

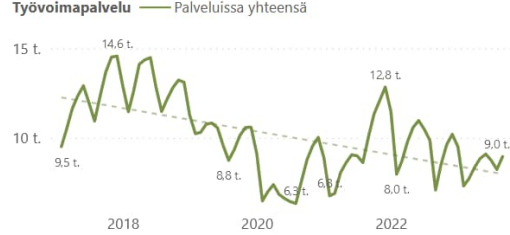
Kunta

- Hae
- ☐ (Tyhjä)
 - ☐ 005 ALAJÄRVI
 - ☐ 009 ALAVIESKA
 - ☐ 010 ALAVUS
 - ☐ 016 ASIKKALA
 - ☐ 018 ASKOLA
 - ☐ 019 AURA
 - ☐ 020 AKAA
 - ☐ 035 BRÄNDÖ
 - ☐ 043 ECKERÖ
 - ☐ 046 ENONKOSKI
 - ☐ 047 ENONTEKIÖ
 - ☐ 049 ESPOO
 - ☐ 050 EURA
 - ☐ 051 EURAJOKI
 - ☐ 052 EVIJÄRVI
 - ☐ 060 FINSTRÖM
 - ☐ 061 FORSSA

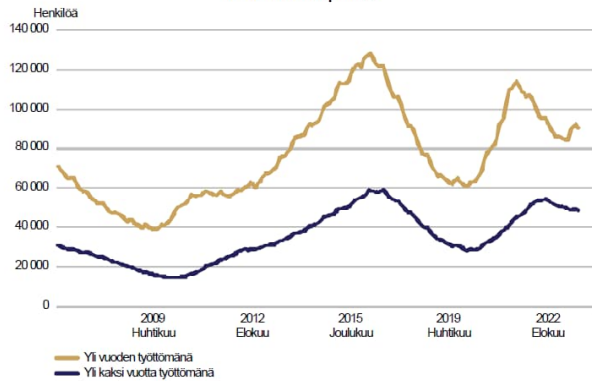
Pitkäaikaistyöttömien aktivointiaste - Aikajana

Pitkäaikaistyöttömät: Palveluissa yhteensä - Aikajana

PITKÄAIKAISTYÖTTÖMÄT kuukauden lopussa

Pitkäaikaistyöttömyys väheni

Elokuun lopussa yli vuoden yhtäjaksoisesti työttömänä olleita pitkäaikaistyöttömiä oli 90 800, mikä on 1 500 vähemmän kuin vuotta aikaisemmin. Pitkäaikaistyöttömistä oli miehiä 54 300 ja naisia 36 500. Miesten määrä väheni edellisestä vuodesta 1 200:lla (-2 %) ja naisten 300:lla (-1 %). Yli kaksi vuotta yhtäjaksoisesti työttömänä olleita pitkäaikaistyöttömiä oli 48 400, mikä on 4 700 vähemmän kuin vuosi sitten.

Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Työkanavan rahoitus puolittuu

"Valtionavustus Työkanava Oy:n toimintaan (siirtomääräraha 3 v) Momentille myönnetään 5 000 000 euroa." Aiempi budjetti on ollut 10 miljoonaa euroa. Miksi budjetti puolittuu?

*Selvitysosa:***Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)**

Asiantuntija-arvioinnit	2 000 000
Kokeilut ja valmennukset (490 000 otp)	15 000 000
Työvoimakoulutuksen hankinta	
— Ammatillinen koulutus (1,01 milj. otp)	19 700 000
— Kotoutumiskoulutus (1,3 milj. otp)	68 398 000
Yhteensä	88 098 000
Starttiraha (2 600 htv)	18 000 000
Palkkatuetty työ	
— Valtionhallinto (enintään 250 htv)	5 500 000
— Kunnat ja kuntayhtymät (2 200 htv)	12 100 000
— Yksityinen sektori (7 500 htv)	38 000 000
Yhteensä	55 600 000
Työllisyyspoliittinen avustus	2 000 000
Korvaukset	900 000
Vakuutusurva	950 000
Työnvälitys-, tieto- ja neuvontapalvelut	1 000 000
AmmatINVALINTA- ja uraohjaus	423 000
Kaikki yhteensä	183 971 000

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

	2022 toteutuma	2023 arvio	2024 tavoite
— 3 kk ammatillisen työvoimakoulutuksen jälkeen työttömäksi jääneiden osuus (%)	38	< 39	< 39
— 3 kk palkkatuetun työn jälkeen työttömäksi jääneiden osuus (%)	46	< 45	< 45
— 3 kk kotoutumiskoulutuksen jälkeen työttömäksi jääneiden osuus (%)	26	< 26	< 26

Sosiaaliturvan leikkauksillako korkeampaa työllisyyttä?

Työttömien Keskusjärjestö epäilee vahvasti sitä, että sosiaaliturvan leikkauksilla saadaan Suomeen parempaa työllisyyttä – tavoiteltua 100 000 henkilötyövuotta lisää. Suomen kaltaisessa hyvinvointiyhteiskunnassa työllisyyttä parhaiten tuetaan koulutuksella, toimivilla sosiaali- ja terveyspalveluilla sekä laadukkaalla aktiivisella työllisyyspolitiikalla ja kotoutumisohjelmalla – ja työtakuulla työmarkkinoilla erityistä tukea tarvitsevien kohdalla.

Tässä yhteydessä mielenkiintoinen on Ylen lehtijuttu Tanskasta ”Hallitus aikoo luoda omaa sosiaaliturvaa maahanmuuttajille – tällaisia vaikutuksia politiikalla oli Tanskassa” <https://yle.fi/a/74-20055005> Lyhyellä tähtäimellä Tanskassa tehdyt rajut sosiaaliturvan leikkaukset vaikuttivat positiivisesti työllisyyteen, mutta pidemmällä tähtäimellä työllisyysvaikutuksia ei ollut. Sen sijaan rikollisuus ja kysyntä sosiaali- ja terveyspalveluille on kasvanut uudistuksen jälkeen. Tämän lisäksi ylisukupolvinen köyhyys maahanmuuttajataustaisessa väestössä on lisääntynyt. Yhteiskunnallinen nettovaikutus on ollut negatiivinen. Pakollinen ja laadukkaampi kotoutumiskoulutus on taas vastaavasti korostanut myönteisempiä vaikutuksia.

Tilastotutkimuksesta löytyy vahvistusta sille, että kouluttautuminen luo Suomessa pidempiä työuria, joissa on vähemmän katkoksia. Myöskin OECD:n vuonna 2023 tehty tutkimus suomalaisesta aktiivisesta työllisyyspolitiikasta vahvistaa, että etenkin yli 50-vuotiaiden kohdalla aktiivisella työllisyyspolitiikalla on myös pitkällä tähtäimellä positiivisia työllisyysvaikutuksia https://www.oecd-ilibrary.org/employment/evaluation-of-active-labour-market-policies-in-finland_115b186e-en. Toimivilla ja maksuttomilla sosiaali- ja terveyspalveluilla saisimme paremmin myös (käytännössä) työvoiman ulkopuolelta kuntoutettua työttömiä ja katkaistua täysin tarpeettomia ulosottokierteitä.

Sosiaaliturvan leikkaukset Perustuslain vastaisia

Työttömien Keskusjärjestö pitää hallituksen leikkauksia Perustuslain 19 § vastaisina. Euroopan Neuvosto on jo kolme kertaa antanut Suomelle oikeudellisen ratkaisun, jossa toteavat, että Suomen sosiaaliturva on riittämätön.

Vuoden 2022 THL:n viitebudjetti-raportin arviokehikon mukaan työttömien työmarkkinatuen, asumistuen sekä toimeentulotuen kokonaisuus ei täytä ihmisarvoisen elämän saavuttamiseen tarvittavia taloudellisia edellytyksiä Suomessa. *“Viitebudjetit koostuvat niistä tavaroista ja palveluista, joiden on katsottu olevan välttämättömiä yhteiskunnallisen osallistumisen kannalta. Kokonaisuutena viitebudjetit kuvastavat niitä taloudellisia minimiresursseja, joita tarvitaan ihmisarvoisen elämän saavuttamiseen.”*

<https://www.julkari.fi/handle/10024/146028> Grahn, Kuusela, Mäkinen, Sarpila & Mukkila (2023)

Alin mahdollinen laskennallinen viitebudjetti vuodelle 2022 THL:n tutkimuksessa on 592 euroa nettona ilman asumisen kustannuksia (ja muita toimeentulotukinormitettuja menoja). Nykyinen vuoden 2023 toimeentulotuen normi, 555 euroa, ei kata vuoden 2022 laskennallista viitebudjettia tutkimuksen alhaisimmassa ruokakorissa. Hallituksen kaavailemat asumistuen kiristykset mm. asumisen omavastuusuuteen vievät työttömien tilannetta yhä kauemmas ihmisarvoisesta elämästä. Nämä ja muut hallituksen kaavailemat sosiaaliturvan leikkaukset johtavat siihen, että yhä useampi työtön joutuu turvautumaan toimeentulotukeen. SOSTE on arvioinut, että sosiaaliturvaleikkausten seurauksena vähintään 47 000 uutta ihmistä olisi oikeutettu toimeentulotukeen **Soste 2023**.

Tutkimustietoa Suomen lamaolosuhteiden haitallisista vaikutuksista on paljon (mm. Syntymäkohortti -87, 90-luvun lamalapsuuden laaja seurantatutkimus). Työttömyys, yritysten konkurssit ja sosiaaliturvan heikennykset aiheuttivat myös nuorissa periytyvää työttömyyttä, lisääntyviä päihde- ja rikosvaikutuksia, sekä pitkäaikaisista mielenterveyden ongelmista. Paananen, Ristikari, Merikukka, Rämö, Gissler 2012.
https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/102984/THL_RAPO52_2012_web.pdf Nämä ovat verrannollisia esimerkiksi yllämainittuun Tanskan kokemuksiin maahanmuuttajaväestöön kohdistuneista leikkauksista.

Sen sijaan, että hallitus leikkaa kaikista heikoimmassa asemassa olevien ihmisten toimeentulosta, sen pitää korjata Perustuslaillinen ongelma, jossa vähimmäisetuudet ovat jääneet liian alhaiselle tasolle.

Työttömien Keskusjärjestön puolesta,

Jukka Haapakoski,
Toiminnanjohtaja,
050 577 2580
jukka.haapakoski@tyottomat.fi
www.tyottomat.fi

Lähteitä: Euroopan neuvoston ratkaisu Suomen sosiaaliturvan tasosta.

(<https://valtioneuvosto.fi/-/1271139/sosiaalisten-oikeuksien-komitealta-ratkaisu-suomen-sosiaaliturvan-tasosta>)

HS: ” Lähes 900 000 suomalaista köyhyys- tai syrjäytymisriskissä

Sekä Terveiden ja hyvinvoinnin laitos että Euroopan neuvoston komitea ovat todenneet, että Suomen perusturva on osin riittämätön.” <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000009476805.html>